

Palliativ vård i

OVANLIG KONFERENSSTART

Inger Fridegren, ordförande i Nationella Rådet för Palliativ Vård, som var en av arrangörerna hälsade oss välkomna. Hon introducerade tämligen omgående ”konferenssappen” som arrangörerna hade låtit utveckla specifikt för konferensen. Istället för att släpa på en tung konferens katalog behövde jag bara min telefon. All konferensinformation fanns tillgänglig i appen som förutsatte att deltagarna hade en smartphone eller surfplatta, vilket de flesta hade.

Förutom program och kartor gav appen också möjlighet till kommunikation. Frågor kunde ställas till föreläsarna under pågående session.

I appen fanns en enkät som Inger Fridegren ville att vi skulle svara på. Den inledande frågan i enkäten var: *Har du någon gång tänkt på din egen död?*

Ett mycket bra sätt att starta konferensen, frågan satte perspektiv på det vi arbetar med. Det handlar inte om ett vi som personal – och ett dem som patienter och närstående. Vi

*"Allt från litterära
perspektiv till yoga
och musik i palliativ
vård."*

Den 4:e Nationella Konferensen i Palliativ Vård ägde nyligen rum i Malmö. Programmet var välfyllt och innehållsrikt. Det mesta från yoga och musik till farmakologisk symtomlindring och hur patienterna kan få lindring vid "total smärta" togs upp i seminarierna. På plats var **Olav Lindqvist**, leg. sjuksköterska, med.dr., universitetslektor vid institutionen för omvårdnad, Umeå universitet, projektledare och forskare vid institutionen för Lärande, Informatik, Management och Etik, Karolinska Institutet.

brvtningsid

är alla döende. Tyvärr finns i skrivande stund inte något resultat från enkätundersökningen, men hittills har mer än 300 personer svarat och resultatet kommer att redovisas i nästa nummer av Palliativ vård – Tidskriften för palliativ vård i Sverige (<http://www.nrpv.se/feature/svensk-palliativ-tidskrift/>).

Bakgrunden till det valda konferenstemat var att mycket har hänt inom den palliativa vården under de senaste åren.

Ordförande för konferensens organisationskommittén Carl Johan Fürst gav några exempel på detta; *Nationellt vårdprogram för palliativ vård 2012-2014* (revideras för närvarande), Socialstyrelsens *Nationellt kunskapsstöd för god palliativ vård i livets slutskede* (2013), utvecklingen av kvalitetsregistret Svenska Palliativregistret. Han fortsatte med att kommentera att utvecklingen innebär att kommuner, landsting och andra vårdgivare kommer att ställa högre krav och förväntningar på den

Under både konferensdagarna inleddes det omfattande programmet med en plenarföreläsning som fyllde lokalen till sista plats.

specialiserade palliativa vården. Som ett exempel nämnde han utbildningarna för den nya tilläggspecialiteten i palliativ medicin för läkare som ska genomföras över hela landet.

Programmet var välfyllt. Båda dagarna inleddes med en plenarföreläsning, därefter var det sex parallella seminarier, sessioner eller patientdiskussioner. En hel del att välja på således, och tyvärr ännu fler aktiviteter att välja bort.

Jag ska här ge några exempel ur innehållet som jag tycker var extra spännande. Jag har försökt plocka några russin ur kakan.

"Frivilliginsatser, som nog är fler än vi anar, synliggjordes och diskuterades."

TOTAL SMÄRTA

Delar av innehållet är förväntat vid en dylik konferens, men inte mindre intressant eller viktigt för det. Exempelvis: *Total smärta eller totalt lugn inför döden?* med Peter Strang, professor i palliativ medicin, Stockholm, Marit Karlsson, överläkare, Linköping, Anna Milberg överläkare, Norrköping/Linköping.

De utgick från begreppet "total pain – total smärta" som introducerades av Cicely Saunders. Saunders är en förgrundsge- stalt inom den palliativa vården och grundare av det första moderna hospicet i England 1967. Hon menade att den to- tala smärtan i livets slutskede har både fysiska, psykiska, so- ciala och existentiella dimensioner.

Vid sessionen diskuterades detta utifrån olika patientfall, bland annat med frågan om vi som personal kan hjälpa per- soner med total smärta så att de känner ett större lugn och kanske till och med en försoning med det som händer?

Redan här kom "konferensappen" till användning genom att åhörarna via den kunde kommentera och ställa frågor till föreläsarna.

FARMAKOLOGISK SYMPTOMLINDRING

På temat farmakologisk symtomlindring presenterade Gu- nilla Lundquist, överläkare i Ludvika och Staffan Lundström, överläkare i Stockholm: *"Kloka listan" i palliativ vård – finns den? Vilka läkemedel bör vara tio i topp i Sverige?* De redovisade en alldeles färsk svensk enkätundersökning där drygt 500 läkare och sjuksköterskor inom allmän och specialiserad pal- liativ vård tillfrågats om vad de anser vara de viktigaste sym- tomen och läkemedlen vid palliativ vård i livets slutskede. De fem läkemedel som toppade listan och angivna symtom för respektive läkemedel var:

- Midazolam (oro/ängest, seder, rastlöshet, kramper, döds- ångest, förvirring, andnöd, delirium, muskelavslappning)

Den fjärde Nationella Konferensen i Palliativ Vård hölls i år i Malmö och samlade deltagare från hela landet. Mellan programpunkterna passade många på att prata med kollegor och byta erfarenheter.

- Robinul/Glykopyrron (rossel, andnöd, slembesvär, koliksmärtor, hypersalivation, sekretionshämmande)
- Morfin (smärta, andnöd, ångest, hosta)
- Haldol/Haloperidol (illamående/kräkningar, oro/ångest, konfusion, delirium/hallucinationer)
- Furosemid (lungödem/svikt, ödem, urvätskning, rosslingar)

Ett resultat som överensstämmer med nationella och internationella rekommendationer, men som också visar på behovet av fortsatta studier kring användningen av dessa i klinisk praxis.

Bland det som både är viktigt och samtidigt visar på bredden av konferensen var sessioner om barn som patienter och närstående, ledarskap, multisjuklighet och fokus på andra diagnoser än cancersjukdomar. Även sessioner om den nationella vårdplanen för palliativ vård och om den efterlängta uppdateringen av Nationellt vårdprogram för palliativ vård 2012-2014 fanns med.

DET MINDRE VÄNTADE

Det fanns också en del oväntade inslag. Allt från litterära perspektiv till yoga och musik i palliativ vård. Ett par exempel: Karin Hammarberg, sjuksköterska och tidigare verksamhetschef/vd på Axlagårdens hospice i Umeå, var moderator för seminariet *Volontärer – en obetalbar resurs i den palliativa vården*.

Ett mycket intressant ämne i förändring, är vi i en brytnings-tid? funderar undertecknad. Det talas inte så mycket om frivilliginsatser i den palliativa vården i Sverige, förutom kanske inom hospiceverksamheter. Internationellt är det på många håll en ekonomisk nödvändighet med volontärer för att kunna bedriva palliativ vård. Detta blev ett intressant seminarium där en viktig fråga lyftes och frivilliginsatser, som nog är fler än vi anar, synliggjordes och diskuterades.

Seminariet *Om vikten av ord och begrepp – Spelar det någon roll hur vi pratar inom palliativ vård?* hölls av Lars Sandman, professor i vårdetik, Borås. Där problematiserades ord- och begreppsanvändning i den "palliativa vardagen" med frågor som: "Vad ska vi kalla den person vi vårdar? Ska vi prata om döden? Ska vi använda de "stora" orden inom palliativ vård till exempel värdig död? Och hur lämpligt är exempelvis begreppet brytpunktssamtal?" Många spännande frågor togs upp.

EGNA INSATSER

Jag var också engagerad i två egna aktiva insatser. Det ena var en så kallad Journal Club med Inger Benkel, socionom/kurator, Göteborg, Ulrika Olsson Möller, fysioterapeut, Lund, jag och med Anna Milberg, överläkare, Norrköping/Linköping, som moderator. Vi presenterade och diskuterade var sin forskningsartikel om fatigue relaterat till palliativ vård. Artikeln hade vi valt utifrån vårt professionsperspektiv, socialt, fysioterapeutiskt, omvårdnadsmässigt och medicinskt. Efter korta presentationer inbjöds seminariedeltagarna till ett sam-

tal. Det var en liten men aktiv skara på cirka 35 personer som deltog. De representerade olika yrken och samtalet blev mycket engagerat, med många goda exempel och erfarenheter från den kliniska vardagen.

Att använda vetenskaplig forskning som underlag för klinisk verksamhet och samtidigt få olika yrkesgruppers perspektiv, var ett nytt koncept på denna konferens.

Det andra seminariet hade titeln: *Hur inkluderas allmänheten i hälsofrämjande palliativ vård?* Carol Tishelman, professor i innovativ vård och omsorg i Stockholm, var moderator för sessionen. Vi presenterade olika delar av forskningsprogrammet DöBra (som Carol och jag är ansvariga för). Den övriga forskargruppen bestod av Malin Henriksson (leg. sjuksköterska, forskningsassistent, Luleå), Lena Kroik (leg. sjuksköterska, doktorand, Borgafjäll), Max Kleijberg (designer, doktorand, Stockholm), Ida Goliath (leg. sjuksköterska, med.dr., Stockholm). Vi problematiserade titeln genom att säga att "Vi är alla allmänheten".

Efter presentationerna inbjöds deltagarna dels till att se och diskutera en videofilm med fokus på vårdmiljö, och dels att ta ställning till sina egna värderingar och prioriteringar inför livets slutskede utifrån tolv påstående från DöBra Kortleken. Således i linje med den inledande enkätfrågan till konferensdeltagarna. Det blev även här intressanta samtal med aktiva deltagare.

ALLT HAR EN ÄNDE

I samband med konferensens avslutning på onsdagseftermiddagen delades pris ut till tre av de 70-tal postrarna som presenterades vid konferensen. Priset som årets nyhet fick *"Det kan vi besluta om i morgon"* Fokusgruppsintervju med sjuksköterskor om palliativ vård och brytpunktssamtal på kirurgisk vårdavdelning av Daniel Ek och Sara Toresson, Östersunds sjukhus. Juryns motivering var att den visade att en kirurgavdelning kan jobba med palliativt tänk, teamarbete och brytpunktssamtal. Bästa vetenskapliga innehåll genom nytänkande gick till *Erfarenheter av permanent, tunnulerad kateter för ascitestappning* av Tora Campbell Chiru och Marita Brunier, Södersjukhuset i Stockholm. Slutligen fick *Frivillighetsinsatser på en palliativ slutenvårdsavdelning*, *Uddevalla sjukhus* av Ewa Lidman, Eva Hermansson och Ulla Lönnqvist (NU-sjukvården, Uddevalla och Röda Korskretsarna, Uddevalla och Ljungkile/Resteröd) pris för mest tilltalande layout, enkel men samtidigt tydlig.

Vad jag beskrivit här är bara ett axplock ur programmet, några russin. Mitt samlade intryck är mycket positivt. Det var ett väl genomfört arrangemang med varierat innehåll och en stor aktivitet bland åhörarna i seminarierna/sessionerna.

De flesta deltagare jag talade med var också mycket nöjda med konferensen. Den officiella utvärderingen är inte färdigställd förrän längre fram i vår. Vid avslutningsceremonin överlämnades stafettpippen för konferensen 2018 som då kommer att äga rum i Stockholm. Vi får se om brytningstiden för den palliativa vården då är över?

OLAV LINDQVIST, LEG. SJUKSKÖTERSKA, MED.DR.,
UNIVERSITETSLEKTOR VID INSTITUTIONEN FÖR
OMVÅRDNAD, UMEÅ UNIVERSITET, PROJEKTLEDARE
OCH FORSKARE VID INSTITUTIONEN FÖR LÄRANDE,
INFORMATIK, MANAGEMENT OCH ETIK,
KAROLINSKA INSTITUTET. OLAV.LINDQVIST@KI.SE

FOTO: JENS NORDVANG ROVED

Under den innehållsrika konferensen presenterades även över 70 posters varav tre uppmärksammades med olika priser.